

# Naujienu Antroji Dalis

NR. 622

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XVIII METAI

## DŽILO PASIKALBĖJIMAI SU STALINU

III

Vakarieniaujant Stalino užmiestinėj viloj 1944 m. birželio mėnesio pradžioj, užėjo kalba apie Jugoslavijos komunistų santykius su jos egziline karališkąja vyriausybe ir jos ką tik paskirtu ambasadorium, Dr. Ivanu Šubašičium, pasižadėjusiu sutvarkyti santykius su Titu ir pripažinti partizanų armiją svarbiausia jėga kovoj su okupantu.

“Neatsisakykit kalbėtis su juo”, patarinėjo Stalinas Džilui, “Nepradėkite jo pulti iš karto. Pažiūrėkim, ko jis nori. Kalbėkitės su juo. Jūs negalite gauti pripažinimo tučiuojau. Reikia surasti priėjimą. Jums reikia kalbėtis su Šubašičium ir žiūrėti, ar negalima kaip nors prieiti kompromiso”.

Pakeliui prie vakarienės stalo jie sustojo koridoriuj prie pasaulio žemėlapi, kuriame Sovietų Sąjunga buvo parodyta raudonai ir per tai atrodė išpuodingesnė ir didesnė. Stalinas pabraukė ranka per Sovietų Sąjungą ir, turėdamas galvoj, ką buvo kalbėjęs prieš britus ir amerikiečius, jis pasakė: “Jie niekad nesutiks, kad toks didelis plotas būtų raudonas, niekad, niekad!”

Džilas pastebėjo, kad žemėlapy buvo apibrauktas Stalingradas iš Vakarų pusės mėlynu pieštuku. Matyti, Stalinas tai padarė Stalingrado mūšio laiku. Pastebėjus, kad be industrializacijos Sovietų Sąjunga nebūtų galėjusi apsiginti ir vesti tokį karą, Stalinas jam atsakė: “Kaip tik dėl to mes ir bardavomės su Trockiu ir Bucharinu”.

Tai ir viskas, ką Džilas girdėjęs iš Stalino apie anuos jo oponentus, kad jie “bardavosi!”

Valgių ir gėrimų pasirinkimas buvo neišpasakytas, mėsa ir svaiginamieji gėrimai užėmė pirmą vietą. Tokios vakarienės užtrukdavo šešetą ir daugiau valandų, ligi ketvirtos, penktos valandos ryto. Stalinas gėrė santūriai, daugiausia sumaišydamas stiklely raudono vyno su vodka. Šitokiose vakarienėse būdavo sprendžiamas likimas neapprėpiamos rusų žemės, naujai užimtų teritorijų, iki tam tikro laipsnio — visos žmonijos. Ir jei tos vakarienės nepajėgdavo ikvėpti tų dvasinių kurėjų, “sielos inžinierių”, atrodo, kad dideli žygiai, daug tokių žygių likdavo čia palaidoti visiems laikams. Taip rašo Džilas.

Stalinas teiravosi apie jugoslavų kaimyną Albaniją, sprenddamas iš kai kurių pavadinimų, vietovardžių, kad ji yra slaviska tauta. Apie vokiečius jis kalbėjo kaip apie keistus žmo-

nes, kaip avis.

“Aš atsimenu iš savo jaunystės: kur eidavo avinas, ten ir visa banda. Atsimenu, kai aš buvau Vokietijoj prieš revoliuciją: grupė vokiečių socialdemokratų pavėlavo į suvažiavimą, nes jie turėjo laukti, kol patikrins jų biletus ar panašiai. Kada taip darytų rusai? kažkas gerai pasakė: “Vokietijoj revoliucijos nesukelsi, nes turėtum užlipti ant žolės”.

Iš Džilo anekdotų Staliniui geriausiai patiko apie juodkalnietį ir turką. “Kodėl jūs nuolat kariaujate?” — klausė turkas juodkalnietį (montenegrą). — “Kad pasiplėštume”, jam atsakė. “Mes esame skurdžiai ir galvojame apie grobį. O dėl ko jūs kariaujate?” — “Dėl garbės ir šlovės”, atsakė turkas. Juodkalnietis į tai atsakė: “Kiekvienas kariauja už tai, ko jis neturi”.

Stalinas komentavo kvatodamas: “Jei Bogu, tai gilu; kiekvienas kariauja dėl dalykų, kurių neturi”.

Iš Kominterno sekretorių Dimitrovas buvo gudresnis už Manuilskį, pasakojo Stalinas, pakrypus kalbai šia tema. “Vakariečiai yra tokie gudrūs, kad jie mums apie jį nė neminėjo. O mes esame tokie atkaklūs, kad jo nebūtume iš viso paleidę, jei jie būtų apie tai minėję. Padėtis su Kominternu darėsi vis nenormalesnė”, pasakojo Stalinas. “Mudu su Vjačeslovu Michailovičium (Molotovu) sukame smegenis, o Kominternas tempia į savo pusę — nesutarimas augo blogyn. Su Dimitrovu lengva dirbti, su kitais buvo sunkiau. Svarbiausia, kad buvo kas tai nenormalu, kas tai nenatūralu, kiek tai lieté aplamai bendro komunistų forumo gyvavimą, kada komunistų partijos turėjo ieškoti tautinės kalbos ir kovoti laikantis savo šalies sąlygų”.

Vakarui slenkant atnesė dvi telegramas. Stalinas padavė abi Džilui paskaityti. Vienoj buvo pasakyta, ką Jugoslavijos ambasadorius Šubašič pareiškė Amerikos valstybės departamentui. Jo nusistatymas buvo toks: Mes jugoslavai negalime eiti prieš Sovietų Sąjungą, nei mes galime vesti antirusišką politiką, nes tarp mūsų slaviskos, prorusiškos tradicijos yra labai tvirtos.

Stalinas į tai pastebėjo: “Čia Šubašič baugina amerikiečius. Bet kodėl jis juos baugina? Taip, juos baugina. Bet kodėl, kodėl? Pamatęs iš Džilo akių nustebimą dėl svetimo pranešimo “nudžiovimo”, Stalinas paaiškino: “Jie vagia mūsų pranešimus, o mes — jų”.

(Tęsinys 3-čiam psl.)



ĖJO SESELĖ SULOS PARNEŠTI...

## Dienų Skeveldros

1.

Praho radijo pranešimu, čekoslovakų - sovietų bičiulystės draugija nutarė, kad iki 1970 metų “visi čekoslovakijos gyventojai privalo gerai įsisąmoninti rusų kalbą”.

Paryžiaus radijas šią žinią bekomentuodamas, pridūrė, kad panašių nutarimų imsis ir kitos “satelitinės” valstybės. Nikita tatai “pasiūlęs” vasario 3 d. vad. “liaudies” respublikų atstovų suvažiavime Kremliuje.

Vartant okupuotos Lietuvos spaudą, į akis jau krinta nepaprastai padidėjęs vertimų iš rusų žurnalų spausdinimas. Pvz. “Literatūra ir Menas” Nr. 22 įsidėjęs straipsnį iš “Ogoniok”, “Literaturnaja Gazeta”, o Nr. 23 rašo (t. y. versta iš rusų kalbos) Lyrova, Jukova, Paustovskis ir t. t. ir t. t.

2.

Tur būt, girdėjęt apie bolševikų poetą Jevtušenko, vardu Eugenijus. Iškilo “atodregio” metu. Iš komsomolo į... revizionistus. Be kita ko, jo pavardė buvo aktuali, kai prasidėjo (!) antižydiškas bruzdėjimas Rusijoje. Jo poema įliejo “alyvos į ugnį”. Eugenijus, kur reikia, vaidino “stileivą” (JAV tartų, bitninką). Neseniai gavo ans vizą į Vakarų. Ilgiausia užtruko D. Britanijoje. Ir čia nukrito kaukė: iš revizionisto grįžo į nkvdistą. Kai jį vienas entuziastas Londone paklausė, ar įsiterps į Pasternako bičiulės Olgos Nivinskos (tada kalinamos) laisvinimo bylą, atrėžė šitaip:

— Aš nerašau poemų apie valiutos operacijas!

Paryžiaus rusų emigrantų žiniomis, Jevtušenko, be kita ko, Vakaruose turėjęs perkalbėti garsų baletininką Nurejevą (jis pasirinko laisvę!) grįžti į Nikitos “rojų”.

3.

“Observer” skiltyse buvo įdėtas Jevtušenkos balsas apie

Rusiją. Jis rašė:

“Rusijoje poezijos populiarumas yra tai, kad ji atspindi visus visuomenės gyvenime įvykstančius reiškinius. Žmonės, kurie ateina į literatūros vakarus, žino, kad išgirs tęsinį savo minčių ir tęsinį savo argumentų. Bet tai nereiškia, kad mūsų poetai negali rašyti intymių eilėraščių”.

Toliau:

“Niekas šiandie Rusijoje nebepersekiojamas. Nei vienas poetas, kaip aštri bebūtų jo kūryba, nebegali būti represijų auka. Toks dalykas net negali kam nors ateiti į galvą”.

Ten pat, “Observer”, rašo ir Nurejev. Tai jaunas gabus baletto solistas. Paryžiuje pasirinko laisvę. Jį Nikitos saugumas norėjo jėga išvežti iš Paryžiaus. Iš rašo:

“Turėjau būti gražintas į Maskvą ir nuteistas. Jie mano gyvenimo būdą pavadino “neatsakingu”. Nesubordinacija, atitrūkimas nuo kolektyvo, pavojingas individualizmas. Kiek kartų girdėjau šį refreną!”

Toliau:

“Rusijoje visas gyvenimas priderintas masiniam galvojimui, masiniam (kolektyviniam) valgymui, kolektyviniam keliavimui. Niekur individualaus veikimo, niekur neišeinama kas sau. Darlininkai, artistai, mokslininkai, jei kur išvyksta, visada su vadovu, kuris viską nusprendžia ir kuris yra neperžengiama siena tarp jų ir pasaulio”.

4.

Jevtušenko įmaišytas į talką ir... saugumo literatūros skyrių. Dalykas tas, kad lenkų Paryžiaus “Kultura” išleido “Teismas eina”. Tai A. Terco, Sovietuos tebegyvenančio, rašytojo į Vakarų slapta atgabentas kūrinys. Jis išverstas į per 20 svetimų kalbų. Sovietai siunta. Ir Jevtušenko, be kitoko, matyt, turėjo susekti kas (Tęsinys 2-me psl.)

## DIENU SKEVELDROS J. Bertulis

(Atkelta iš 1-mo pusl.)

tas Terc. Jevtušenko, grįžęs, pakaltino Harvardo rusicistą Dahlbergą, pabėgėlį iš anapus.

Jevtušenko, dar kildamas į revizionistus, rašė: Valstybių sienos mane smaugia, ir siuntu nežinodamas kas Buenos Aires, kas New Yorke. Norėčiau klajoti kur akys neša ir laužyta kalba kalbėtis su kiekvienu praeiviu.

Pasirodo, netolimas kelias iš revizionizmo į talką valdovams. Rublis kalba...

5.

"Kultura" Nr. 6/176 įsidėjo Lenkijoje plintančių politinių anekdotų pluoštą. Štai jų keletas:

1. Nikitos socializmas turi didelių nuopelnų Lenkijai: jis privačius namus pavertė į viešuosius.

2. Šampanas yra mėgiamiausias darbo klasės gėrimas, ir jį geria savo deputatų lūpomis.

3. Anapus geležinės uždangos literatūroje ir dailėje įsigali šios kryptys: formalizmas (tarnaviškumas, padlaižystė) ir neorepresionizmas.

4. Kennedy, Chruščev ir de Gaulle kalbasi apie laikrodžius ir apžiūrinėja vienas kito, mat, visi yra gauti dovanų. Kennedy laikrodyje įrašyta: "Elegantiškiausiajam USA prezidentui — Amerikietis"; Charles de Gaulle laikrodyje įrašyta padėka už Paryžiaus išvadavimą, o Chruščev savajame ėmė ir išskuto štai šiuos žodžius: "Brangiajai dukrytei Anastazijai — caras Mikalojus".

J. Cicėnas

**A'HERN BIKE CITY**  
Hundreds of bicycles to choose from  
Authorized Schwinn dealer.  
New & used.  
Sales, service, parts.  
GO - KARTS - CUSHMAN SCOOTERS  
FL 4-0651  
4540 W. 63rd St. — LU 1-4540  
7847 Ogden, Lyons, Ill. — HI 7-0653

**KLIN'S KEEN EDGE SERVICE CO.**  
SOUTHSIDE  
SALES — REPAIRING  
SHARPENING  
HAND AND POWER MOWERS  
HUGE STOCK OF REPAIR PARTS  
JACOBSEN SALES & SERVICE  
All Makes and Types  
10222 S. Western — BE 3-6853

**24 HOUR NURSING CARE**  
**BURNSIDE REST HOME**  
9435 S. Langley Ave. — CO 4-2800  
Convalescents — bed patients also  
elderly people at reasonable rate by  
month — inquire now! Fine food  
— special diets; Registered & Prac-  
tical nurses. Visitors welcome.

**CHICAGO SVARIAUSIAS IR  
MODERNISKIAUSIAS DARŽAS**  
**BUČO DARŽAS**  
WILLOW WEST INN  
AND PICNIC GROVE  
183rd and Willow Springs Road  
WILLOW SPRINGS, ILL.

"NAUJIENAS" SKAITO VISŲ  
SROVŲ ŽMONĖS: VARBININ-  
KAI, BIZNINIAI, PROFESIO-  
NALAI, DVASEINKAI, VALS-  
TYBININKAI, MOKSLININKAI  
JIE ŽINO, KAD "NAUJIENOS"  
PADUODA TEISINGIAUSIAS  
ŽINIAS IR GERIAUSIAS  
RAŠTUS

Darbo, namo, ūkio reikia —  
viską tik "Naujienos" teikia

## Dar šis tas apie muzikos tylinčiojo garso nuopelnus

Iš mūsų galvų dar neišdilo anos pažiūros, kada mokyklose į muziką buvo žiūrėta, jog tai esanti vien pramogos, rekreacijos (atsigaivinimo) pamoka. Dar prisimename, kai tėvai pykdavo, kam muzikos mokytojas už nežinojimo muzikos teorijos, arba muz. istorijos stadydavo blogus požymius. Lietuvos Nepriklausomybės laikais Švietimo Ministerija rimčiau susirūpino: mokytojų seminarijose turėjo išeiti nustatyta muzikos programa; steigdavo mokytojams vasaros muzikos kursus; mokykloms buvo nustatyta atitinkama programa muzikai, lygiai su kitais dalykais (žiūr. "Švietimo Darbas" Nr 10, 1925 m.).

Vienok ir tada šviet. M-ja neturėjo tikros perspektyvos, prie ko gali privesti muzikos garsas moksle. Tiesa, konservatorijose į muziką kreipė specifinį dėmesį. Bet juk tai buvo vien tik analizė iš orinės pusės. Buvo mokslas: — kaip turimus girdimus garsus derinti, konstruoti veikalą, duoti atitinkamą spalvingumą, estetiką, nuotaiką, meną, stilių, interpretaciją, kaip choreografiją suderinus su daina, kaip įvedus į aukštumas solistus vokalistus ir instrumentalistus, ir t. t., ir t. t. Bet nebuvo įstaigos, kuri galėtų analizuoti patį muzikos garsą.

Kai 1918 — 19 metais mokytojaučiau Siauliu gimnazijoje, iš spaudos sužinojau, jog surastas muzikos garsas, kuris turi apie 60.000 judėjimų į sekundę. (Ligi tam laikui fizikos buvo nustatyta, kad aukščiausias muz. garsas siekia 30.000 judėjimų į sekundę). Kai šią didelę naujieną tuč-tuoju nunešiau į gimnaziją, klasėje vienas iš mokinių užklausė: "O kokia bus reali nauda iš tokio garso?" Į tai atsakiau, jog svarbu yra ko nors naujo surasti, o gyvenimui pritaikins ateities mokslas.

Kaip viduriniuose amžiuose girdimasis muzikos garsas patekęs į religijos apeigas nebuvo paleidžiamas, bet vis tobulinamas, taip šandie tylinčios garsas patekęs į fiziką, chemiją, techniką, net į medicinos mokslus yra visapusiškai globojamas, giliau analizuojamas, taikomas į gyvenimo pagerinimo priemonių vystymą. O tai yra tas patsai muzikos garsas, kuris perėjo į tylinčią garsą. Jį šandie linkniuoją visa spauda. Paskutiniu metu, š. m. birž. 6 d. Chicago Daily Tribune rašo, kad tylinčios garsas duoda vilčių net kovoje su vėžiu.

Kaip matote, tas objektas, į kurį buvo žiūrėta kaip į vaikišką žaisliuką, šandie tapo galingu objektu, naudingiausiu objektu, bet prisibijoma, kad gali virsti taipgi ir rimtai pavojingą objektu.

Nustatyta, kad atomuose,

elektronuose irgi yra ne kas kitas, kaip tylinčiojo garso vibracijos. Visi kūnai visur susideda sien tikrai iš tokių vibracijų. Laboratorijose surasta, kad kiekvienas fizinis kūnas turi atitinkamą skaičių tylinčiojo garso vibracijų, kurie kiekvienos atskiros rūšies objekte turi tų vibracijų tam tikrus kombinavimus. Jeigu tuos kombinavimus pakeisime į kito objekto (to paties skaičiaus turinčių vibracijų) specifinius kombinavimus, gausime ano objekto struktūrą (pav., imkime bulvę ir citriną; pritaikę bulvei citrinės vibracijų kombinavimus, iš bulvės padarysime citriną).

Spaudoje, bibliotekose yra plačiai nušviesta tylinčiojo garso veikimas, kaip jis pagaminamas su pagalba įvairių rūšių detektoriu, kaip naudojami tie garsai (koncentruojant tarsi saulės spindulius į padidinamąjį stiklą) ir t. t. Bet neteko surasti nurodymų, kas yra tasai tylinčios garsas, kaip jis perėjo iš girdimo į tylinčią garsą. Apie tai daviau ilgoką pranešimą 1960 m. rugp. 6 d. Los Angeles Dailių Menų Klubo narių susirinkime, taip pat 1960 m. ALRK Vargonininkų Sąjungos seimo posėdyje Chicagoje; apie tai plačiau buvo atspausdinta 1958 m. Naujienose vasario mėn. ("Iš vibracijų pasaulio"); taipgi apie tai daviau pranešimą savo jubiliejinio minėjimo metu Jaunimo Centre 1961 m. spalio 7 d. (kai švenčiau savo muzikinės ir visuomeninės veiklos 50 metų sukaktį), todėl bus bereikalingas kartojimas jo. Noriu tikrai atkreipti dėmesį netik muzikų, bet taipgi ir ne muzikų, kad pasektų šio tylinčiojo garso tolimesnę evoliuciją.

Laboratorijose įrodyta, kad spalva, šiluma, šviesa, radaro jėga, mintis, jausmai ir t. t., vis tylinčiojo garso atitinkamo skaičiaus vibracijos. Ligi šiol nežinoma, kas yra elektros sro-

O. Poenicke

## Pasikalbėjimas ant tilto

Patruliuojantis policininkas pamažu žingsniavo Reino tiltu. Jis jau seniai iš tolo stebėjo vyrą, atsirėmusį į tūrėklus ir žiūrintį į vandenį. Buvo šalta, pūtė žvarbus vėjas, bet vyras nesijudino iš vietos. Visa tai policininkui pasirodė įtartina. Palūkėjęs dar porą minučių, jis priėjo prie nepažįstamojo ir švelniai patapšnojo jam per petį.

— Na, mano mielasai, ar dar nesušalote? Vėjas čia ant tilto nelabai malonus.

Nepažįstamasis kruptelėjo.  
— Ne! Man čia smagu. Man nė kiek nešalta.

Policininkas atsikrenkštė.  
— Aš pagalvojau... Jūs stovite jau apie dvidešimt minučių ir žiūrite į vandenį... Į ką čia galima žiūrėti?

— Ak, — atsakė nepažįstamasis, — čia nėra nieko ypatingo. Tikriau pasakius, visai nieko.

Bet kodėl jums visa tai taip įdomu? Jūs pagalvojote, kad aš meškerioju?

— Ne...e... Aš pagalvojau... Na, aš jums pasakysiu atvirai: jei žmogus stovi pusę amžinybės prie tilto tūrėklų ir nejudėdamas žiūri į vandenį, tai visa tai įtartina. Aš maniau, kad... Žodžiu, manė pareiga

(Nukelta į 5-tą psl.)

vė. O kas žino, galimas dalykas, kad ateity bus įrodyta, jog tai yra irgi tylinčiojo garso specifinis vibracijų skaičius, atitinkamoje kombinuo-

tėje. Kaip matome, muzikalus garsas šandie tarnauja ne vien mūsų klausos skoniui glostyti, bet taipgi išjudino beveik visas mokslo šakas. Ir fizikai davė daug naujų krypčių.

JOIN SKYWATCH

CALL CIVIL DEFENSE



Donald Petkus

Anthony Petkus

A. PETKUS &amp; SŪNUS

NAUJA KOPLYCIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

Grovehall 6-2345

Townhall 3-2108

Pilnas laido tuviu aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom koplyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$990.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINES KOPLYČIOS

Mašinomis pastatyti aikštė

Lietuviams teikiama šios įstaigos aptarnavimas 30 metų

## DŽILO ...

(Atkelta iš 1-mo spl.)

Kita telegrama buvo Churchillio, kad kitą dieną prasidės invazija į Normandiją. "Taip, jie pradės keltis, jei nebus miglos", komentavo skeptiškai Stalinas. Ligi šiol vis taip atsitikdavo, kad kas nors pasimaišydavo. Man atrodo, kad rytoj kas nors atsitiks. Gal jie susitiks su koku vokiečiu. Gal ir dabar nesikels, tik žada, kaip paprastai. Molotovas įterpė, kad šis kartas bus nemeluojas. Džilui atrodė, kad Stalinas neabejojo Churchillio pranešimu, tik norėjo pasityčioti iš ankstyvesnių atidėliojimų.

"Kai šiandien (1961 m.) peržvelgiu tą vakarą", išvedžioja Milovan Džilas, "man atrodo, kad aš galiu padaryti išvadą, jog Stalinas sąmoningai gąsdino jugoslavų vadus, kad pablogintų jų ryšius su Vakarais ir kartu pajungtų jų politiką savo interesams ir savo santykiams su Vakarų valstybėmis, visų pirma su Didžiąja Britanija.

"Laikantis ideologijos ir metodu, asmeninės patirties ir istorinio palikimo, jis buvo tikras tik tuo, ką turėjo savo kumštį, o viskas, kas buvo už jo policijos galios ribų, buvo galimu priešu.

Antrosios kelionės į Maskvą ir antro susitikimo su Stalinu gal ir nebūtų buvę, jei Džilas nebūtų pakėlęs balso prieš Sovietų kareivių siautėjimą Jugoslavijoje po Belgrado išlaisvinimo 1944 metų rudenį. Raudonarmiečiai paskirai ir grupėmis papildė tiek daug rimtų nusikaltimų prieš Jugoslavijos piliečius ir kareivius, kad per tai iškilo naujajai valdžiai ir komunistų partijai politinė problema.

Sugrįžus Titui iš Rumunijos (per tą laiką jis buvo nuvažiavęs į Maskvą ir pirmą kartą susitiko su Stalinu), pas jį susirinko Džilas, Kardelj ir Rankovič — patys svarbiausieji jugoslavų komunistų vadai — ir nutarė rimtai pasikalbėti apie raudonarmiečių chuliganizmą su SSSR karinės misijos galva gen. Kornejevu, pasiėmus dar du garsiu jugoslavų partizanų generolus Peko Dapčević ir Koča Popović. Jie pakvietė Sovietų generolą Kornejevą kaip draugą. Titas pradėjo kalbėti visiškai švelniai, o svečias jiems tuoj atrėžė: "Sovietų vyriausybės vardu aš protestuoju prieš tokius šmeižtus raudonajai armijai, kuri..."

Visos pastangos, rašo Džilas, jį įtikinti buvo bergėdžios. Iš jo tuoj pasidarė paveikslas, kaip didelės valstybės ir "išlaisvinimo" armijos atstovo.

"Problema kelia ir tas faktas", kalbėjo jam Džilas, "kad mūsų priešai tai naudoja prieš mus ir lygina raudonarmiečių atakas su elgesiu anglių karininkų, kurie tokių dalykų nedaro".

Vėl sugriaudė gen. Kornejevas: "Aš kuo griežčiausiai pro-

testuoju prieš raudonosios armijos užgaviną, dėl jos palyginimo su kapitalistų šalių kariuomene".

Raudonoji armija "išlaisvinimo" tik Jugoslavijos šiaurės rytų kampa. Bet ir ten raudonarmiečiai išprievartavo 121 moterį, 111 išprievartavimų buvo surišta su žmogžudystėmis (moterų arba vyrų, kurie jas gynė). Buvo užregistruota 1,204 apipilėsimai su užpuolimais. Tai kėlė jugoslavų komunistams ir moralinę problemą, sako Džilas: nejaugi tokia yra toji ideališkoji ir ilgai lauktoji raudonoji armija?

Džilo — Kornejevo ginčas buvo pirmoji trintis tarp Jugoslavijos ir Rusijos komunistų vadų. Jis dėl tos priežasties negavęs iš Kremliaus Suvorovo ordino, negavo nė Dapčević. Dėl tų žodžių Sovietų agentai 1945 m. pradžioje pradėjo skleisti gandus, kad Džilas esąs trockininkas. Jis pradėjo jaustis esąs izoliuotas, ne dėl to, kad jo draugai būtų jį pasmerkę, nors buvo ir tokių. "Aš pasijutau dilemoje, kurion turi patekti kiekvienas komunistas, kuris priima komunizmo idėją gera valia, altruizmu. Anksčiau ar vėliau prieš jį iškyla skirtumai tarp tos idėjos ir partijos vadų darbų". Bet tais laikais jis vis dar galvojo, kad "beklasės" visuomenės raudonojoje armijoje dar yra "senų laikų liekanų". Dilemą jam sukūrė Sovietų vadų pažiūra į nusikaltimus, nenoras jų pripažinti, jų protestai, kai tik tai būdavo paminima.

Džilo komunistišką tikėjimą silpnino daugis kitų Sovietų darbų. Jie padovanojo jugoslavams kviečių su didele propaganda, o netrukus paaiškėjo, kad tai buvo jugoslavų kviečiai, kuriuos atėmė vokiečiai, bet nebespėjo išvežti. Sovietai užverbavo masę šnipų iš baltųjų

rusų emigrantų ir jugoslavų. Jų priviso net centro komiteto aparate. Savo propagandoje Sovietai stengėsi sumenkinti jugoslavų kovų rezultatus ir pergalę priskirti tik raudonajai armijai.

"O Sovietų atstovų girtavimo pobūviai, kurie smarkiai augo į tikrą bachanaliją ir į kuriuos

jie stengėsi įtraukti jugoslavų vadus, mano ir daugelio kitų akyse tik patvirtindavo skirtumą tarp sovietinių idealų ir darbų, jų etikos skelbimo žodžiais ir jų nemoralumą veiksmuose". Tai tik buvo pradžia Džilo abejonių ir nusivylimu.

St. V-as

(Bus daugiau)

### FAMILY FUN FOR EVERYONE

See this nationally famous extravaganza. 15 acres of colorful, historic, educational, authentic circus exhibits. LIVE trained animal circus, elephants, ponies, horses. Photographers paradise. Open May 12 thru Sept. 16, daily rain or shine! FREE: Beautiful brochure. Write CIRCUS WORLD MUSEUM, Baraboo, Wis. (12 mi. south Wis. Dells)



### VACLOVO BIRŽIŠKOS KNYGOS

"Naujienose" galima gauti šias prof. Vaclovo Biržiškos liuanistines knygas:

1. Senųjų lietuviškų knygų istorija, I dalis, 208 pusl. .... \$2.00  
kietais viršeliais ..... \$3.00
2. Senųjų lietuviškų knygų istorija, II dalis, 226 pusl. .... \$2.00  
kietais viršeliais ..... \$3.00
3. Aleksandrynas, senųjų lietuvių rašytojų, rašiusių prieš 1865 m., biografijos, bibliografijos ir biobibliografijos, I tomas, 431 pusl., kieti viršeliai ..... \$7.50
4. Praeities pabiros, rinkinys straipsnių iš Lietuvos praeities, 352 pusl., kieti viršeliai ..... \$6.50

Šia suminėtas knygas pasiūšime paštu, jei nurodytas pinigų sumas čekiu ar Money Orderiu pasiūšite tokiu adresu:

"NAUJIENOS", 1739 So. HALSTED STREET  
CHICAGO 8, ILLINOIS, USA.

### NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilus, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimė išitikus, neturėsite jokių nemalonių.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

### O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043  
Telefonas: CENTRAL 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY  
PEARL ASSURANCE COMPANY  
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY  
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.  
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY  
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.  
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.



PASINAUDOKITE PLAČIAI ŽINOMOS IR GERAI UŽSIREKOMENDAVUSIOS FIRMOS, SIUNČIANČIOS SIUNTINIUS Į SSSR IR LIETUVĄ, PATARNAVIMU.

### PACKAGE EXPRESS and Travel Agency, Inc.

(Licensed by USSR)

Brooklyn, N. Y. 1530 Bedford Avenue, Tel.: IN 7-5522 Vyriausia Įstaiga

Brooklyn, N. Y. 1530 Bedford Avenue. Tel. IN 7-6465 — Skyrius

Newark, N. J. — 312 Market Street. Tel. MI 2-2452

• Per mūsų firmą siunčiami siuntiniai paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. • Visi muitai apmokami vietoje, mūsų įstaigose. • Prie firmos įstaigų yra krautuvės, kuriose galite gauti įvairiausių prekių. • Siuntinių pristatymas garantuojamas 100%.

Įstaigos ir skyriai atidaryti kasdien nuo 9 ryto iki 6 val. vak., šeštad. ir sekm. nuo 9 val. ryto iki 4 val. vakaro.

#### MŪSŲ SKYRIAI

78 Second Avenue, NEW YORK 3, N. Y. ORegon 4-1540	1241 N. Ashland Avenue CHICAGO 22, ILL. HUMboldt 6-2818	46 Whitehead Avenue SOUTH RIVER, N. J. Tel. CLifford 7-6320
631 West Girard Ave., PHILADELPHIA, PA. PO 9-4507	1028 Kenilworth Ave., CLEVELAND 13, OHIO, Tel. PRospect 1-0696	220 Worthington St., SPRINGFIELD, MASS. REpublic 2-7163
1409 W. Genesee St., SYRACUSE, N. Y. HARRison 2-5386	11601 Jos. Campau Ave., DETROIT 12, MICH. TOWnsend 8-0298	558 Hudson Avenue, ROCHESTER 5, N. Y. Tel. BAKER 5-4210
107 So. Vermont Ave. LOS ANGELES 4, CALIF. DUnkirk 5-6550	643-47 Albany Avenue HARTFORD 6, CONN. CHapel 7-5164	1900 Fleet St. BALTIMORE 31, MD. DICKens 2-4240
126 Tilghman Street ALLEN TOWN, PENNA. HE 5-1654	303 Grove Street JERSEY CITY, N. J. (Arti Hudson Tube) HE 5-6368	13 Sergeant Street COHOES, N. Y. FE 7-2727

963 Bleecker Street  
UTICA, N. Y.

Freewood Acres  
FARMINGDALE, N. J.

• Per mūsų firmą siunčiami siuntiniai paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku • Visi muitai apmokami vietoje, mūsų įstaigose, gavėjas nieko nemoka • Prie firmos įstaigų yra krautuvės, kuriose galite gauti įvairiausių prekių • Siuntinių pristatymas garantuojamas 100%. • Įstaigos ir skyriai atidaryti kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. vakaro.

NORĖDAMI DAUGIAU INFORMACIJŲ REIKALAUKITE MŪSŲ FIRMOS KATALOGŲ

# MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

## VAN GOGH PASKUTINIS KŪRINYS

"Aš netikiu, ką matau, bet tikiu tuo, ko nematau"

Rouault

19-to šimtmečio pabaigoje iš negausaus impresionistų skaičiaus buvo vienas olandas Vincent van Gogh. Jo tėvas pastorius, norėjo sūnų padaryti kunigu, bet ne kunigo misijai jis buvo linkęs, kad žmones mokytų dorą gyvenimą.

Buvo išsiųstas į vieną mažą Belgijos kasyklų miestelį evangelijas sakyti. Jam atrodė, kad geriau būti Samaritonu, kaip evangelistu-pamokslininku. Angliakasių sunkus ir skurdus gyvenimas Van Goghą atbaidė nuo žmonių ir jis grįžo į Prancūziją, kurios saulėtas dangus viliojo. Gamtą jis buvo labai pamilęs, geltona spalva jam atrodė taip miela, kaip saulė. Artimiesiems pats dažnai prisiminėdavo apie geltoną spalvą, kaip jam gražios — citrinos, saulėgrąžos, kurias neretai tapydavo. Jis rašė: "Saulė, šviesa duoda geresnę išraišką, ką aš vadinu geltona spalva, kuri primena citriną arba sierą. Kokia graži geltona spalva, kaip auksas!"

Ištisas dienas dailininkas saulėje be kepurės išbūdavo. Jo rudi plaukai ir barzda saulės nugarinta buvo šiurkšti ir trapai. Jauną van Goghą stipriai paveikė pirmieji įspūdžiai Olandijoje, kai jis buvo verčiamas skrupulingai piešti iš gamtos. Jis išėdavo į laukus, kur plokščioje Olandijos žemėje prie kanalų žilvičiai snaudė. Per dieną piešdavo ligi detalių laukus ir juose besiganančias bandas bei dirbančius žmones. Van Gogh juodų - baltų piešinių padarė šimtus, kuriuos dabar galima rasti muziejuose (daugiausia jų turi Amsterdamo muziejus). Vėliau jis pradėjo tapyti, bet jo tapyba iš pradžių nesudarė didelės reikšmės iki Paryžiaus laikų. Ankstyvoji jo tapyba buvo olandiškoje įtakoje — tamsi.

Brolis Teodoras Van Gogh išsikvietė į Paryžių. Čia jis pirmą kartą pamatė naują impresionistinės epochos pasaulį ir naują kultūrą. Pirmomis dienomis Paryžiuje jis buvo pritremtas jam neįprasta atmosfera ir laisvu menininkų gyvenimu. Susipažino su Toulouse-Lautrec, Gauguinu ir kitais garsenybėmis bei ekscentrikais, kurie buvo labiau linkę į ekspresionizmą ir individualizmą. Paryžius Van Gogh nepatiko dėl to, kad jam pasirodė per daug ten rafinuotos kultūros; jo prigimčiai geriau tiko ramus gyvenimas ir susikaupimas kūrybai. Iš viso jis nemėgo miesto judrumo. Persikėlė į pietų Prancūziją. Provincijos kampelyje jis daugiausia ir sukūrė

geriausių paveikslų, o geltonos spalvos čia netrūko: laukinės saulėgrąžos, šiaip gėlės ir kukurūzų laukai jį patenkino. Savo broliui Teodorui jis rašė:

"Kiparisai visuomet stovi mano galvoje. Aš noriu iš jų kažką padaryti, kas būtų panašaus į anas saulėgrąžų drobes, nes jie mane stebina ir jų nebuvau dar nutapęs tokių, kokius matau. Kiparisai turi gražias linijas ir proporcijas, tarytum Egipto obeliskas. Jų žalumas toks įdomus".

Gana keista, kad Van Gogh komentarai apie kiparus netinka tai impresijai, kaip kiti juos mato. Kiparų paveiksle yra per daug ekstazės, net chaoso. Žemė ir medžiai degte dega, mirga kreivėmis, mirga žvaigždės ir iš tamsaus dangaus šviti mėnulio ratas. Kiparisas viduryje drobės atrodo, kaip liepsnojantis krūmas. Tapybinė technika visai neatitinka ankstyvesniam jo braižiui. Ši drobė buvo nutapyta dviem savaitėm prieš jo mirtį. Visos formos sukasi ratu, tarytum liepsnų verpetai, vilniuotos linijos taip pat sukasi į vieną pusę, ko anksčiau nebuvo.

"Atvešiu į Paryžių", rašo broliui "jums kaip greit suspėsiu. Šios mano drobės jums daugiau pasakys, negu mano laišakai. Kokią sveikatą ir josios šaltinį aš matau provincijoje!"

Joks kitas ekspresionistas negalėjo daugiau pasakyti taip aiškiai, ką galvoja apie savo gamtovaizdžius, kaip Van Gogh. Van Gogh apie kukurūzų laukus atsiliepią taip: "Kukurūzai yra gyvybės simbolis, o sėjikas, kuris juos sėja, reiškia, — kuria gyvybę".

Paskutinioji Van Gogh drobė iš tikrųjų pavaizduoja liūdesį — mirtį. Juodų varnų pulkai virš laukų, reiškia kažką negerai. Skubūs teptuko pabraukimai trimis kryptimis. Per vidurį lauko eina kelias ir juodai mėlynas dangus viršum kukurūzų lauko, liudija dailininko susijaudinimą ir ekstazę.

Porą dienų po šio paveikslo nutapymo, Van Gogh išėjo į laukus ir nusišovė.

Van Gogh buvo gilus ekspresionistas, tais laikais nesuprastas nei jis, nei ekspresionizmo idėja. Daug kas Van Gogh, Gauguiną ir Cezanne laikė neo-impresionistais, nuo kitų bendralaikų kolegų skirtingais, nes

šie nebuvo pritapę prie Monet, Pissarro bei Renoir impresionistų dvasios.

Van Gogh paskutinis paveikslas (kukurūzų laukas), kaip anas kiparų peizažas, persunkti melancholija, liūdesiu, kas norėta pavaizduoti, išėjo visai kas kita.

## Latvių jaunimo festivalis

18-os jaunų latvių dailininkų paroda atidaroma šiandien 2 valandą po pietų Čiurlionio Galerijoje, Jaunimo Centre. Chicagoje vyksta latvių jaunimo festivalis nuo birželio 30 iki liepos 8 dienos.



NAUMĖ LIŪNAITĖ

MIELI LIETUVIAI!

Mes, trys Lietuvos dukros — aš, Naumė ir mano draugės Augė ir Skardė — senai ir ilgai gyvenę, bet nepasėję, buvę išvietintos, ilgai ir plačiai klajoję, pastangomis Nado Rastenio, pasiekėme lietuviškąją Čikagą ir viešime "Naujienuose".

Mes norime atvykti į jūsų namučius ir papasakoti jums savo šiuropilingus pergyvenimus senovės tremtyje. Iš mūsų sužinosite apie tais laikais esantį Bangpūčio dvarą Baltijos dugne, malonią Ravinę, geruosius Ardenus, mūsų gimtinę — Žvyrinę, tų laikų Lietuvą ir didingas "Trijų Rožių šventės" apeigas.

Mūsų kelionė į Jūsų namučius, buvusi \$5.00, dabar tik \$3.00. Prisiųdami ar sumokėdami "Naujienuose", 1739 So. Halsted St., Chicago 8, Ill., leisite mums atvykti ir viešėti pas jus.

Iki mielo pasimatymo,

NAUMĖ LIŪNAITĖ

## SIUNTINIUS SIŪSTI Į LIETUVĄ GERIAUSIA TIESIOGINIAI BE TARPININKŲ PER LIETUVIŲ LICENZUOTĄ FIRMA COSMOS PARCELS EXPRESS CORPORATION

Tai viena iš penkių Inturisto, dabar Vniešposyltorgo, firmų, įgaliotų priimti ir siųsti siuntinius į Lietuvą ir SSSR kraštus.

Siuntiniai pristatomi gavėjams Lietuvoje per 6—7 savaites, ir nė vienas siuntinys nebuvo nei užkliuęs, nei dingęs.

Dabar tik ką gautas leidimas kai kuriems vartotiems daiktams siųsti į Lietuvą licenzuotuose siuntiniuose apmokant muitą čia — būtent:

laikrodžiams, brangenybėms, radio ir foto aparatams, siuвамoms mašinoms, rašomosioms mašinėlėms, muzikos instrumentams, amato įrankiams ir pan.

Taip pat siunčiame standartinius drabužių siuntinius. Pavyzdžiui: 3 kostiumams vilnonės medžiagos \$24.50. Su per-siuntimu \$45.00.

MAISTO siuntiniai iš DANIJOS pristatomi gavėjams per 3 savaites.

Dėl informacijos bei nemokamų katalogų prašome kreiptis į:

## COSMOS PARCELS EXPRESS CORPORATION

3212 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILL. Tel. CA 5-1864

A R B A

## MARQUETTE GIFT PARCEL SERVICE

2439 WEST 69th ST., CHICAGO 29, ILL. Tel. WA 5-2737

E, ŽUKAUSKAS, M. VELECKAS



BUY U.S. SAVINGS BONDS

WHERE YOU BANK OR WORK

## SKAITYKITE NAUJIENAS

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, JUNE 30, 1962

## Dėkingumas

Anuo metu, kai daugelis amatininkų nuolat keliaudavo iš vieno miesto į kitą, užsukdavo į kiekvieną kaimą ir į kiekvieną smuklę prie kelio, ieškodami darbo, taigi, anuo geruoju metu vienas nelaimingas katilius, nužingsniavęs daug mylių ir vis dėlto negavęs jokio darbo, vos atgaudamas kvapą užėjo į smuklę ir už paskutinius skatikus užsisakė vakarienę ir vyno. Prie stalo jau gėrė vyną kitas amatininkas. Kaip kad būna paprastai beleidžiant taurųjį skystimą per gerklę, taip buvo ir dabar: juodu bematant susipažino ir susidraugavo.

— Nenusimink, — tarė stiklius, — aš tau padėsiu! Tik nesisukubink išėiti, aš tikiuosi, kad gausi darbo čia pat.

Po kurio laiko katilius nužingęs išgirdo linksmą žinią: smuklininkui staiga prireikė kaliliaus, nes kažkodėl sutrukinėjo kone visi katilai ir keptuvės. Katilius tučtuojau griebėsi darbo ir labai sąžiningai ir gražiai sulopė visus daiktus. Smuklininkas buvo labai patenkintas greitu ir sąžiningu darbu ir sumokėjo kaliliui daugiau, negu anas tikėjosi. Pernakvojęs, kalilius leidosi į kelionę, bet nepaėjęs nė poros šimtų žingsnių sutiko stiklių.

— Na, matai, ar aš nesakiau tau? Kaip manai, kas čia įvyko? — paklausė stiklius.

— Negaliu suprasti, — atsakė kalilius, — tai tikrai stebuklas!

— Aš tau paaškinsiu, — tarė stiklius. — Aš tyčia prakiurdinau katilus ir keptuves. Smuklininkas prisigrobes mūsų pinigų ir ateityje prisigrobs dar daugiau. Nieko nekenkia, kad jis gavo užmokėti tau.

Katilius padėjo stikliui ir nužingsniavo toliau. Netrukus jis priėjo didelį bažnytkaimį. Ūkininkai buvo turtingi, bažnyčia labai graži ir puošni. Pamačius didelius bažnyčios langus, katiliui dingtelėjo mintis: "Stiklius padarė man gera. Tuo tarpu aš atsidėjau tik žodžiais. Aplinkui nieko nematyti, visi dirba laukuose, na gi, išdaužysiu tuos langus, ir stiklius gaus gražaus pinigų." Įvykdęs savo sumanymą, katilius prisivijo stiklių ir pranešė jam džiaugsmingą žinią. Stiklius apstulbo:

— Argi tikrai šitaip padarė? Aš netikiu, kad rimtai kalbi...

— Tikrai, tikrai! Turėsi gražaus darbo ir dar gražesnio uždarbio, — linksmi atsakė katilius. — Juk žinai, kad viena ranka mazgoja kitą. Kodėl gi tu nusiminei?

— O, tu, kvailasai avine! — sušuko stiklius. — Aš turėsiu baisių nuostolių! Aš esu sudaręs sutartį su kunigu ištiesiems metams ir turiu už labai menką atlyginimą įdėti visus langus!

Vertė L. U.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.  
— SATURDAY, JUNE 30, 1962

## Pasikalbėjimas ...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

išaiškinti viską...

— Jūs juokdarys, pone policininke, — juokdamasis atsakė nepažįstamas. — Ne, nebijokite, aš ne savižudis. Viena, vanduo peršaltas, antra, aš nemoku plaukti.

— Taigi, — subambėjo po-

licininkas, — jūs stovite čia tik savo malonumui?

Nepažįstamasis neigiamai pakratė galvą.

— Ne, kas čia per malonumas? Bet aš patenkinsiu jūsų smalsumą: mano akiniai įkristi į Elbę, ir aš dabar bėjęs, kaip naujagimis.

Policininkas įsiuto ir suriko:

— Tamsta tyčiojiesi iš ma-

nes! Juk čia visai ne Elbė, o Reinas!

Nepažįstamasis liūdnai atsakė:

— Taigi, pone policininke! Dabar jūs įsitikinote, kad aš be akinių tikrai bejėgis, kaip naujagimis. Iš tikro, aš dabar žinau, kad pamatęs Reina, maniau, kad tai Elbė!

Vert: L. U.



© Walt Disney Productions. Ludwig Von Drake stars in Walt Disney's "Wonderful World of Color"—Sundays on NBC.

## RCA VICTOR New Vista SPORTABOUT TV



The MODERNETTE  
Sportabout Series  
173-A-50-M  
17" tube (overall diag.)  
156 sq. in. picture

A money saving, space saving RCA Victor portable! All-new aluminized tube for brighter, easier-on-the-eyes viewing. Super-Powerful "New Vista" Tuner pulls in clearer, cleaner pictures from many faraway stations. Up front tuning and sound for extra convenience, better viewing.

## Tiny... Tuneful... Terrific!

### RCA VICTOR TRANSISTOR POCKETTE RADIO

Amazing low price for an RCA Victor quality transistor Pockette! Dramatic "Powerlift" performance—pulls in stations strong and clear. "Golden Throat" tone. Operates on one small battery.



The ELF  
3RH1 Series

## Record and Play this easy way

### RCA VICTOR TAPE CARTRIDGE RECORDER



The PROMPTER  
1YB1 "Flight Line"  
Series

No reels, no threading! Just drop in a tape cartridge to record or play! So easy, even a child can do it. Compact, light—weighs less than 14 pounds. See it, try it now!

## Unbeatable Stereo Buy!

### RCA VICTOR



1V01 Series

#### Stereo "Victrola"® Phonograph

For listening fun 'most anywhere, choose this party-loving RCA Victor stereo portable. Swing-out, detachable speakers for more dramatic stereo effect. Automatic "Floating Action" record changer plays all speeds, all sizes—stereo and monophonic.

## Glaser's Furniture and Appliance Co.

5115-5123 So. Kedzie Ave.

PRospect 6-1790

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

Irena Joerg

## DAINĖ

(Tęsinys)

Kauno mieste (tačiau didžiausiam mano tėvo nusiminimui) aš pradėjau studijuoti filosofiją. Bet neilgam. Visai netikėtai, beveik per naktį, mus užplūdo bolševikai. Baltiečių Golgota prasidėjo. Plėšikavimai. Žudynės. Deportacijos į Sibirą. Mūsų ūkis Bareikuose (taip vadinosi toji apylinkė) taip pat neliko išsaugotas. Kažin kokie rusai pasidarė jame šeiminkais. Dėdė Jonas turėjo kaip arklių bernas valyti tvartus. Lietuvių kariuomenė tapo išsklaidyta. Vieni karininkų pateko į Rusiją, kiti buvo sukišti į kalėjimus. Mano tėvą taip pat įmetė kalėjimui ir tik per stebuklą jo nenušovė. O tasai "stebuklas" buvo nauja invazija. Ši kartą vokiečių kariuomenė įžengė į Lietuvą.

Tai buvo 1941 m. karšta birželio diena. Užkimštomis Kauno gatvėmis rusai galvotrukčiais traukėsi į Rytus. Man dar pavyko pasiekti paskutinį traukinį, kuriuo aš skubėjau namo — į Bareikus. Aš jau seniai bebuvau Bareikuose buvusi ir visa širdimi ilgėjaisi dėdės Jono, kuriam pati pirmoji troškau pranešti, kad rusų vergija pagaliau pasibaigė. Bareikų mažoje stotelėje mane perspėjo, kad ečiau aplinkiniais keliais, nes dar visur bėgdami rusai kaip įmanydami gynėsi, o artimiausias kaimas jau buvo net vokiečių užimtas.

Aš niekada negalėsiu pamiršti tos akimirkos, kai pavargusi ir įbauginta pasiekiau mūsų namus. Sunkiūs ažuolinės durys, dabar perskeltos, buvo plačiai atvertos... Visame krieme buvo matyti išmėtyti ir sutepti mūsų senolių paveikslai, ir sutriuškintų baldų gabalai kyšojo iš kiekvieno kampo. Tvartuose blivė išalkę gyvuliai. "Dėde Jonai", ėmiau visa virpėdama šaukti. Kažin kas iš kluono prisitarienės prie manęs paaiškino: "Jis guli laikinai palaidotas čia pat sode, už namų. Nauji šeiminkai bėgdami..."

Sukniubau į mūsų senosios Magdės rankas. Norėjau vilktis vidun, bet geroji Magdė tvirtai laikė mano drebančias rankas. "Ten guli dar visiškai pasigėrusi vokiečių kovos grupė".

Be kvapo, smaugiama gerkle, ašaromis užplukdyta, žiūrėjau į Bareikus — savo numylėtąją tėviškę. Nuo mano buvusio kambario lango neaprašomai liūdnei plėvėsavo baltos sudraskytos užuolaidos. Iš visų patalpų skambėjo pasigėrusių kareivių balsai. Magdės tylus raudojimas, jos skundai ir dejonė perskrodė mano sielą. Nebuvo čia dėdės Jono, nebuvo namų ir tėvo. Man reikėjo skubėti atgal į Kauną, į miestą ieškoti tėvo.

Dar tą pačią naktį mūsų buvusiai Magdei pavyko, niekam nepastebėjus, parūpinti vieną mūsų užsilikusį arklių, ir aš

galėjau aplinkiniais keliais joti miesto link. Vieškeliai buvo kareivių užkimšti, teko naudotis miškais ir pievom, tačiau miesto būta nepertollausia, ir, jam artėjant, paleidau arklį, kad pėsčia pasiekčiau niokojamąjį Kauną. Beveik kiekvienoje gatvėje dar gulėjo rusų kareivių lavonai, ir beveik kiekvienas namas buvo kraujais nuteptas. Iš daugelio kampanų girdėjosi laukinis juokas ir sukrečiantys riksmi: kareiviai plakė žydus ir draskė jų moterims drabužius nuo kūno.

Tačiau mūsų bute manęs laukė iš kalėjimo išsigelbėjęs tėvas, beveik iki neatpažinimo iškamtuotas. Buvęs pilnas jėgų ir išdidumo ambicingas ir griežtas kavalerijos majoras dabar gulėjo prieš mane lovoje visiškai palūžęs kažin kas.

Aš sukaupiau dar savo truputį pasilikusių jėgų (aš turėjau pareigą išsakyti jam visą išgyventąjį baisumą), bet, matant jo veidą, užgeso širdyje paskutinė drąsa ir kilo pasiryžimas sakyti ką nors kita, tik ne marinančią tiesą.

Taip, mielas Drauge, nuo tos akimirkos aš susibičiuliavau su Melu, kurs vėliau visur mane lydėjo.

Aš sėdausi ant tėvo lovos krašto, ir, suėmusi jo rankas, kalbėjau. "O' taip' tikrai' Bareikuose yra viskas tvarkoje... ačiū Dievui, dėdei Jonui — jam einasi gerai. Ne, atvykti negalės taip greitai. Keliai suniokoti — ir kur ten — tiek karo vežimų, tankų, kareivių. Ir gyvuliai beveik visi išliko — žinoma, keli menkniekiai — be reikšmės. O, taip, ir samdiniam nedaug kas atsitiko. Kas, laukai? Ak, dirvonai pilni javų... ir žolė pievose — kaip mūras"...

Laiminga šypsena slankiojo tėvo lūpomis, kai jis ramiai mano rankose užmigo.

Tada mums, lietuviams, prasidėjo iš naujo kryžiaus kelias. Vokiečių vadovybė sukonfiskavo ir paskutines dar nuo rusų užsilikusias atsargas. Prie maisto krautuvių pakibo plakatai su užrašu: "Verkauf nur fuer Reichseinheiten". Ištosios gatvės su namų kolonomis buvo užimtos vokiečių karininkams ar jų civilinei vadovybei. Taip pat ir mums teko kraustyti iš pirmojo aukšto į žemutinį, žinoma, paliekant visus geresnius baldus. Prasidėjo alkių ir šalčio dienos. Neviltis ir trūkumai persekiojo nuo ryto iki vakaro, o mano tėvas, sunkiajį sergantis (kalėjime subloginta širdimi), gulėjo visiškai apatiškas. Apie mano tolimesnes studijas nereikėjo nė galvoti. Nebuvo pinigų joms finansuoti. Reikėjo rūpintis tėvo pasveikimu. Bet kaip? Tėvas tikėjo mano melu ir nuolat ragino mane važiuoti į Bareikus atsigabenti maisto. Taip, savaime suprantama. Iš Bareikų. Aš pardaviau dalį motinos paveldėtųjų papuošalų, kad iš

nesąžiningų spekuliantų partipinčiau, kas reikalingiau gyventi. Aš nuėjau taip toli, kad pradėjau pati klastoti tariamuosius dėdės Jono laiškus, kuriuose pasakojau apie ūkį ir jo rūpesčius. Tėvas buvo dar per silpnas palikti lovą. Man pavyko vienoje kontoroje gauti sekretorės darbą ir bent truputį palengvinti beviltišką būvį. Užtatai vakarais puslankė ir pavargusi vos beįstengiau viskuo aprūpinti tėvą.

Tuo pačiu metu pirmame aukšte, viršum mūsų buto, karininkai beveik kiekvieną dieną švęsdavo pergalę ir kartais taip garsiai, kad mano vargšas ligonis dejuodavo dėl nemigos ir galvos skausmų.

O vieną tokį vakarą man pagaliau trūko kantrybė. Aš puolau į viršų ir rūstumo nugalėta iš visų jėgų aplėšiau mūsų buvusio buto duris, kad tą pačią akimirką atsidurčiau tarp šokančių karininkų ir jų besikvatojančių merginų.

Pradžioje tame bendrame triukšme manęs beveik niekas nepastebėjo, tačiau prieš akis sustojo vienas aukšto ūgio uniformuotas vyras. Ar aš ko ieškanti? O gal norinti kartu pasilinksinti? Žinoma, esanti širdingai kviečiama. Gal kokiam solo šokiui? Aišku, tik ne su tokiom grimasom.

Uniformuotasis šiek tiek pasitraukė, kai pykčio krečiama šūktelėjau: "Apačioje guli sunkiai sergantis, ar ponai nenorėtų bent kiek atkreipti į tai dėmesio?"

Dėmesio? Į vieną lietuvį? Visi juokėsi chorui, tik prieš mane stovįs karininkas su smulku rankose tylėjo. Kurį laiką žiūrėjo į mane lyg nustebęs, po to prakalbo: "Jūs turite ligonį? Kur? Žemutiniame aukšte? Tik nurinkite, mano draugas yra gydytojas. Eikite namo ir turėkite kantrybės, mano vardas yra Gilbert Mohr".

Nuo to vakaro mūsų pilkosios dienos tarytum pragiedrėjo. Netrukus tasai Gilbert Mohr tikrai atsivedė savo draugą daktarą, mūsų didžiausiam nustebimui, jau gana daug suprantantį lietuviškai. Tai buvo labai simpatiškas, nuoširdaus būdo gydytojas austras. Kur nebūdamas užbėgdavo į mūsų butą su vaistais tėvui ar puikiu maistu iš kasino virtuvės ar šiaip kokiu menkniekiu. Gilbert Mohr, matyt, nenorėjo nieku atsilikti nuo savo draugo ir pradėjo panašiu būdu tėvą ir mane lepinti. Kartais ateidavo į jiedu kartu, kad bendrai pasijuoktumėm iš Gilberto pasiryžimo išmokyti lietuvių kalbos, kuri tačiau jam jokiū būdu nenorėjo pritikti prie liežuvio. Daktaras puldavosi pagelbėti, tuo sukeldamas tėvui nuoširdaus juoko.

Kartais daktaras rodinėjo mums savo žmonos ir vaikų (jų turėjo net ketvirtą) nuo frankas. Neatsiliko ir Gilbert. Ne, vedęs jis dar nebuvo, bet turėjo sužadėtinę. Salzburgo mieste. Ir kalnų ten esama kaip milžinų, puiki ten gamta, galingi Alpių vaizdai. Sužadėtinė pradėdanti nerimauti, kad

jis, Gilbert, nė karto nepasiskundęs kalnų ilgesiu... Žinoma, kalnai, esą, mielas dalykas, bet ir lyguma ir jos žmonės turi savotiško patraukimo...

Taip jis nuolat kalbėjo, retai pamiršdamas paklausti, ar mums tikrai ko nors netrūksta. Viršum mūsų pergalės šventės taip pat aprimo, tik kada nekada girdėjosi radijo pranešimai.

Vokiečių frontas Rytuose pradėjo linguoti. Dabar Reicho didžiūnams reikėjo daug žmonių. Ieškojo universitetuose ir įvairiose įmonėse patrankoms, maisto, ir lietuvių jauni vyrai atrodė tam dar pakankamai verti. Prasidėjo atsparus pasipriešinimas. Mano daugeliui pažįstamų studentų grėsė pavojus būti sugrūstiems į pirmąsias Stalingrado fronto linijas, nors nė vienas jų nežinojo už ką.

Ir čia leitenantas Gilbert Mohr parodė man ir mano tėviškei didelio supratimo ir simpatijos. Jo draugui daktarui gelbstint, man pavyko daugeliui jaunikių gauti ligos liudijimus, kuriuose buvo įrašytas išsigelbėjimo žodis "Untauglich".

Mano tėvas, veikiamas gerų vaistų, jau buvo taip pasitaisęs, kad net galėjo eiti gatvėmis pasivaikščioti, bet dabar jis pradėjo kasdien klausinėti, kada pagaliau atvažiuosias dėdė Jonas į Kauną. Bet aš turėjau kitaip išsikabinėti: "Dėdės Jono negalima stumti į pavojų, kai rusai kone kasdieną pradėjo bombarduoti miestus. Be to, laikraščiai pilni žinių apie įvairiausius plėšikavimus ir užpuolimus keliuose."

Savo kasdieninių rūpesčių (nors ir gana palengvintų) kamuoja, nebuvau nė karto pagalvojusi, kol galės tęsti toji mano amžina netiesa.

Vieną dieną Gilbert Mohr ir mūsų visų tas pamiltasis jo draugas daktaras gavo staigų įsakymą palikti Lietuvą. Jų nauja komandiruotė buvo Belgradas. (Tik vėliau mano ausis pasekė žinios, kad generolui nelabai tiko jo karininkų prisirišimas prie lietuvių ir bičiulystė su jais, ir jam atrodė, kad pats laikas visam tam nuoširdumui padaryti galą).

Atsisveikinimo proga leit, Gilbert pakvietė mane į operą. Po to — vakariene karininkų ramovėje. Mes kalbėjome nedaug. Kažin kas laikė mus prislėgęs, bet aš nežinojau kas. Tur būt, būta tada labai vėliaus laiko, kai Gilbert sugrąžino mane į namus. Prie mūsų durų jis ilgai laikė mano ranką ir tylėjo, aš norėjau ką nors kalbėti, bet jis pasilenkė ir savo lūpomis uždengė mano prasivėrusią burną... Visiškai apsvaiginta ir tyli įslinkau į mūsų butą ir, bijodama tėvą pažadinti, atsiskaciau net nuo mudviejų kasdieninio "labą nakt".

(Bus daugiau)

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS  
6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.  
— SATURDAY, JUNE 30, 1962

## KELIOS MINTYS APIE

## ANTANO MILUKO MONOGRAFIJA

Rašo J. SAPLYS, Hazel Park, Mich.

Šį pavasarį kun. Antano Miluko Monografijai Leisti Komitetas išleido Vlodo Mingėlos knygą: "Kun. Antanas Milukas. Jo gyvenimas ir darbai". Spausdino Lietuvių Enciklopedijos spaustuvė. Tai didelė 384 psl. knyga, gausiai iliustruota. Turi specialių laiškų ir dokumentų skyrių. Knyga patraukli ne vien išorine išvaizda, bet dar labiau įdomi savo turiniu. Parašyta beletristiniu stiliumi ir lengvai skaitoma. Turtinga įvairiomis istorinėmis žiniomis iš netolimos praeities.

Monografijai įvadą parašė Juozas Eretas, kuriame tarp kito sako:

"Lengviau rašyti šimtą iš eilės Linkolno ar Bismarko biografiją, negu pirmutinę Valančiaus, Ciurlionio, Milašiaus, Šalkausko ar Miluko.

Džiaugiamės tad, kad atsirado toks pasiryžėlis, kuris nepaisydamas visų sunkumų, kibo į tokį nedėkingą, bet svarbų ir būtiną darbą".

Tikrumoje monogr. medžiagos rinkimas ir rašymas nebuvo lengvas darbas. Tam tikslui V. Mingėla paaukojo ketelį metų.

Didelių gabumų žmogus buvo A. Milukas. Jis reiškėsi įvairiose lietuviškos veiklos srityse: visuomeninėje, publicistineje, politinėje ir religinėje. A. Milukas yra išleidęs net 190 knygų, pusės milijono tiražu. Nemažos tų knygų dalies (virš trisdešimt) autoriumi buvo A. Milukas. Jam teko būti ir kelių laikraščių redaktoriumi.

Didysis lietuvių poetas Maironis Miluką prilygino Basanavičiui, Šliūpiui. Štai ištrauka iš "Jaunosios Lietuvos" poemos:

"...Ir jiems Lietuva — jų kraštas,  
Iš vargo jie bėgo į svetimą šalį  
Ir plaukė Atlanto marias.  
Ne auksas juos traukė: mylėti  
jie gali  
Tik savo žaliąsias girias.  
Taip Burba pabėgo, Basanavičius  
ir Šliūpas,  
Milukas ir daugel kitų".

Antanas Milukas buvo katalikų kunigu. Bažnytinės pareigos dažniausiai trukdo ir ap sunkina kunigų visuomeninę veiklą. Taip nebuvo su kun. A. Miluku. Milukas augščiausiai visko statė lietuviškuosius reikalus. Vladas Mingėla monografijoje davė vietos ir P. Narvydo atsiminimams. Žemiau atsiminimų ištrauka iš monografijos 256 psl.:

"Aš buvau pritapęs prie būrelio, kuriame buvo kun. A. Milukas: čia ėjo gyvos ir įdomios diskusijos, ir visą laiką dėmesio centre buvo tautos ir Lietuvos gelbėjimo reikalai. Atsimenu, kun. A. Milukas pažinęs į laikrodį ir sako: "Man čia jüst būrelyje nepaprastai įdomu; bet ne tiek dėl įdomumo, kiek dėl reikalo svarbumo norėčiau kartu dar pabūti. Bet... žinote... jau dvylikta nakties. Mūsų reikalas nebaigtas, tad reikėtų valandą pratęsti —

ėmė ir pasuko laikrodžio rodyklę visą valandą atgal. — Aš tokį pažinojau kun. A. Miluką visada, kada bet kuris reikalas lietuvių. Jis nebuvo farizėjas. Kun. A. Milukas savo karštu, beato-dairiniu patriotizmu daugumai mūsų kunigų nepatikdavo, ir jis neturėjo jų tarpe daug draugų".

## Klaidingai suprato autorių

"Nekreipk dėmesio į kritikus, dar niekas jiems statulų nepastatė". Sibelius

Bevertydamas "Lietuvių Dienos" žurnalo 4(123) Nr. "Knygos ir Autoriai" skyriuje, užtikau Vlodo Mingėlos knygos: "Kun. Antanas Milukas" recenziją. Recenziją parašė J. Gobis. Perskaitęs recenziją priėjau išvados, kad J. Gobis A. Miluko monografijos nebuvo skaitęs. Prileidžiu, kad J. Gobis yra skaitęs kai kurias knygos ištraukas. Deja, pilnai neperskaitęs knygos, sunku suprasti jos turinį. Net ir be blogos valios galima iškreipti autoriaus mintis.

J. Gobis rašo:

"Mingėlai darosi kocktu, kad kun. A. Miluko veiklos metu grubiai buvo kovota su šliūpu ir šliuptioniais".

Kitoje vietoje J. Gobis rašo:

"Jei taip, tad neaišku, kodėl Vl. Mingėla dr. J. Šliūpą ir šliuptionius laiko tikraisiais lietuvišiais, o V. Kapsuką, J. Paleckį, A. Sniečkų — netikraisiais. J. Šliūpas nebuvo geresnis ateistas už V. Kapsuką, ir šliūpo globotinis ex-kunigas V. Dembskis nebuvo geresnis už A. Sniečkaus globotinį J. Ragauską, tad man nesuprantama, kodėl knygos autorius nepatenkintas, kad prieš šliuptionį ateizmą buvo kovojama tokiu pat griežtumu, kaip ir prieš leninistinį ateizmą".

Iš šių J. Gobio išvadų monografijos neskaiciusiems gali atrodyti, kad Vladas Mingėla yra pro-šliuipiško nusistatymo. Tačiau taip nėra. Monografiją skaiciusieji neabejotinai yra kitos nuomonės. Monografijos pratarmėje Vladas Mingėla rašo:

"Rašydamas kun. A. Miluko monografiją, turėjau daug sunkumų. Daugis senųjų laikraščių, žurnalų dėl skirtingų politinių įsitikinimų kun. A. Miluką yra nušvietę šališkai, neteisingai. Feikė'o jėškoti istorinės tiesos. Vengčiau parodyti betkokį šališkumą..."

Turime sukkti, kad tiek Milukas, tiek ir šliūpas nors ir priklausydami skirtingoms srovėms ir skirtingoms profesijoms, abudu buvo geri lietuviai ir karšti patriotai. Esant priešingai, Maironis nebūtų jų itenkęs į "Jaunosios Lietuvos" poemą.

Vladas Mingėla monografijos 269 psl. rašo:

"Kun. A. Milukas buvo savotiškai "keistas" kunigas: jam buvo mielas ir brangus kiekvienas lietuvis, vistiek kuriai svorei jis priklausytų, jis buvo didelio masto tolerantas, — jam buvo svarbu, kad tas lietuvis pritartų Lietuvos idealui".

Tad matome, kad kun. A. Miluko tolerancija dr. J. Šliūpo atžvilgiu reiškėsi tik kaip lietuviui — lietuviui, bet ne religinėje filosofijoje. Dr. Jono Šliūpo religinė filosofija rėmėsi praktiškais išskaičiavimais, labiau naudingais Amerikos lietuviams:

"ne airis, bet lietuvis turi būti savo turto, savo bažnyčios savininkas".

Net ir dabar, po dangelio metų, vis dar bandoma sumesti kaltę šliūpiui, dėl ateizmo išplitimo tarp Amerikos lietuvių. Nežinau, kiek šliūpas buvo kaltas? — Man atrodo, kad nemažiau kalti buvo patys lietuvių kunigai, su savo stonui netinkamu elgesiu. Jei kas tuo abejoja, patarčiau pasiskaityti pamfletą "Milukijada", po kuriuo pasirašė net 23 katalikų kunigai. Jau vien iš "Milukijados" aiškėja kokia amais laikais buvo kunigų moralė. Šiuo gėdingu skundu kunigija tikėjosi sužlugdyti už save pranašesnę jų dvasinį brolių kun. A. Miluką. Nenuostabu, kad silpnų "piemenų" priežiūroje ir "avys" pakriko.

A. Miluko monografija iškėlė į dienos šviesą užmirštus ar jau baigiamus užmiršti įvykius iš Amerikos lietuvių gyvenimo, plačiai aprašė Miluko veiklą ir jo nuopelnus lietuvių tautai. Linkėtina, kad knyga "Kun. Antanas Milukas" susilauktų vertimo į anglų kalbą.



**BIRZELIO MĖNESIO  
IŠPARDAVIMAS  
PAS BUDRIKĄ  
PIRSKITE DAUG  
PIGIAU KAIP KITUR:**

BALDUS, PARLOR SETUS,  
MIEGAMOJO KAMBARIO  
SETUS, TELEVIZIJAS,  
REFRIGERATORIUS,  
KARPETUS, VIRTUVES  
SETUS, PEČIUS, SKALBIMO  
MASINAS, MATRACUS,  
STALIUKUS, LEMPAS,  
LAGAMINUS.

## AUKSINIUS DAIKTUS

Laikrodėlius, deimantus,  
gintarą, rašomas mašinėles,  
Lietuviškas plokšteles.

## BUDRIK FURNITURE

3241 S. Halsted St.

Telefonas

Calumet 5-7237

Atdara pirmad. ir ketvirtad. iki 9 val.  
vakaro. Sekmadieniais uždaryta.

Budriko radijo programos sekmadieniais iš stoties WHFC, 1450 kil. nuo 2 iki 2:30 val. po pietų.

## PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

• Complete Fountain Service  
• Business Men's Lunches  
• Dinners \$1.25 up —  
Luncheons 95c.  
• Dining Room for Meeting  
Parties for 50 people  
• Pleasant Surroundings  
• Air Conditioned Comfort

**ARTESIAN RESTAURANT**  
2432 West 63rd Street  
Daily 6 A. M. to 1 A. M.  
Fri. & Sat. — All Night  
We welcome our Lithuanian friends, visitors.

## DIAMOND ACRES INC. — LEAD HILL, ARKANSAS

Šioje pirkti puikius sklypus pensininkams

Puiki vieta poilsini prie gražiai apaugusio BULL SHOALS ežero, Ozarks apylinkės centre. Sklypai yra įvairaus dydžio, nebrangūs, gaunami išmokėjimui, statybos išlaidos nedidelės, randasi 20 mylių į šiaurę nuo Harrison, Ark., su savo ligoninėmis ir medicinos centrais, krautuvėmis, mokyklomis, bažnyčiomis ir aerodromu. Taip pat 2,600 pėdų lėktuvams nusileisti vieta.

Galima išstisus metus meškerojoti, medžioti stirnas, kurpakas ir kita. "Bass" meškerojimui geriausia vieta visose U. S. A. Mes statome Johns-Hanville Guild Way Homes, tai yra 100% elektriniai. Priklauso kiekvienam autom. skalbimo ir džiūvimo mašinos — be įmokėjimo. Duodame pilną finansavimą.

Teiraukitės apie platesnius spalvotus aprašymus. Dept. A. F. N.

## PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO  
INSULIACIJOS PROBLEMAS.



...domė išmintą reputaciją piln...  
stato lentu ir namams materialų

## CARR-MOODY LUMBER COMPANY

6009 SO. HALSTED STREET — TEL. VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, SAUGUSIŲ PIRKIMŲ SAUGUMAS

Dabar yra laikas  
kas tinkamas  
ir pigi savo  
namams  
ir žiemai.

## SEKMINĖS VILNIAUS KRAŠTE

A. P. VAIDYLA

## I

Kiekvienais metais, kai Vilniaus krašte naujas pavasaris išaušta ir saulė dangaus skliautu aukštyn bekopdama pažadina gamtą naujam gyvenimui; kai pirmas žibutės daigas iš po sniegų prasikala į saulės šviesą ir upių vandenys putodami ir griauždami krantų pakriūtes laužia žiemos ledus, tada Vilniaus kraštas tampa savotišku gamtos grožio ir burtų pasauliu.

Jo platūs laukai ir kalvotos aukštumos tada pasidengia tarytum brangių kilimų, vešlia žaluma. O pievos pražįsta margaspalviais žiedais, kur išties dienas bitelės darbininkės dūgia ir margasparniai lengvi drugeliai nerūpestingai nardo ir maudosi skaisčios saulutės spinduliuose; gi Vilnijos plačiųjų girių tankmėse didieji giesmininkai paukščiai savo skambia daina kiekvieną užburia praeivį, kad sustotų pasiklausyti įvairiabalsių chorų ir valandėlei užsimirštų savuosius rūpesčius bei okupanto primestas nelaimės ir vargus.

O kai pražįsta Vilniaus žemėj pakelėse baltųjų vyšnių sodai ir, anot dainos, jų skanų kvapą net už mylių paskleidžia žiedai; kažin kodėl tada lyg jauti, kad lietuviškos širdys naujam gyvenimui pabunda, gyviau jos suplaka ir taip spontaniškai ir taip visuotiniai, kad okupuotoj Lietuvoj lietuviai jaučiasi naujai dvasiai atgimę ir kovai užsigrūdinę.

Tai artinasi Sekminių šventės, kurios, kaip ir kasmet, suteiks pavergtam lietuviui naujos jėgos ir vilties ir paguodos, kada iš viso Vilniaus krašto nuo Dynos, Senosios Vilnios, švenčių, Ašmenos ir Gervėčių; nuo Lydos, Naugarduko, Vilkaviškio, Seinų ir Sakalės — kelias lietuvių. Daug atvyks iš pat Gardino, Augustavo, Prūdėnų ir Brastos ir suplauks šimtą tūkstančių maldininkų minios ir amžinąją Lietuvos sostinę — karalių miestą — Vilnių. Į Vilniaus kalvarijas. Į lietuvių tautos šventovę — Meką ir Mediną.

Ir kas nenorėtų anuo laiku į jas keliauti piligrimu ir eiti ten kartu su Kristumi anais Kalvarijų keliais ir nešti drauge su Juo savąjį kryžių į Golgotą; nes tik per ją į mūsų žemę, mes tikėjome, ateis Prisiškėlimo Rytas. Todėl suprantama, kodėl suplaukdavo į Vilnių šimtą tūkstančių maldininkų minios iš viso lenkų okupuoto krašto, iš tolimiausių jo apylinkių; nes Sekminių švenčių ugnis vilniečiams buvo dvasinio atgimimo, o kartu ir gyvojo lietuviškumo manifestacijos diena Lietuvos amžinoje sostinėje — Vilniuje.

Tik Vilnius pasigesdavos laisvos tėvynės brolių; tik pasigesdavome brolių mažlietuvių, kurie, tarytum ažuolai prie Nemūnėlio, augo anapus Tilžės — šalimais Karaliaučiaus.

## II

Gervėčių bažnytkaimin būreliais rinkosi parapijos lietuviai. Visi jie skuba į bažnyčią, nes tuoj po pamaldų organizuota maldininkų procesija apleis Gervėčius, kurie nuo Vilniaus yra arti 10 km. į rytus.

O juk ir neeilinė šio procesija. Ji yra maža dalelė Rytų Lietuvos lietuvių bendros kovos už būti ar nebūti. Kova dėl savo bočių ir senelių kalbos bei tikybos. Kova dėl švento palikimo, kad lietuviais esame ir norime tokiais išlikti tiek dabar, tiek per visas ateinančias kartas.

## III

Kai iš klebonijos išėjusi pasirodė siųstoji lietuvių delegacija, aptarusi su klebonu bažnytinės vėliavos pašventinimo ir josios savoje bažnyčioje patalpinimo reikalus, šventoriuje jau buvo gausu žmonių. Vieni jų pasirengę iškelti į Vilniaus Kalvarijas. Antrieji atsukubėjo piligrimų palydėti — juos atsisveikinti, o kas svarbiausia, tai išgirsti Gervėčių parapijos klebono Chodykos pasakytą žodį ir noras pamatyti vėliavą, kuria šv. Kazimiero Draugijos skyrių rūpesčiu ir savo pačių triūsų lietuvių išgijo.

Žmonių skaičius daugėjo ir šventoriuje darėsi spūstis. Visi su nekantrumu laukė ateinančių atstovų. Pasalomis slankiojanti lenkų policija kėlė savotišką įtarimą ir dar labiau kaltino susirinkusiųjų nuotaiką.

Sugrįžę delegatai parnešė nelinksmą žinią. Prolenkiškas klebonas, vyskupo Jalbzykowskio ir vaivados Bocianskio spiriamas, į bažnyčią vėliavos išleisti nesutiko dėl joje esamų lietuvių kalba įrašų ir tautinių spalvų bei juostų. Dėl to atsisakė ir nuo vėliavos pašventinimo. Jis siūlė pakeisti lietuviškąjį įrašą į lenkų ar lotynų. Tada, esą, ir vėliava būtų, be trukdymų iš dvasiškios pusės tuoj pat pašventinta ir įsileista į bažnyčią. Tačiau lietuviai šį klebono siūlymą palaikė katalikų tikėjimo profanacija ir kaip okupacinės valdžios vieną iš pagrindinių smurto aktų prieš lietuvių kalbą jų bažnyčioje ir tuo pačiu ignoravimą lietuvių Vilniaus krašte. Todėl ir keisti lietuviškus užrašus į svetimas kalbas lietuviai nesutiko, motyvuodami, kad pasaulyje esančios tautos garbina ir išpažįsta Dievą ne vien lenkų, ar joms kuria nors primesta, bet savo prigimta kalba. O tai neabejotinai ir priklauso prie trijų ir pačių fundamentalinių žmogaus dvasinių laisvių. Būtent: — žodžio, rašto, ir tikėjimo. Tos vienintėlės tikėjimo laisvės tetrokštame ir mes lietuviai mūsų tėvų rankomis pastatytoje bažnyčioje. Juk ir taip lietuviškoms pamaldoms leidžiamas vos ketvirtas sekmadienis. Tai kurgi pagaliau yra toji pačių lenkų plačiai garsinama krikščioniškoji tolerancija ir broliškumas?

Jie šimtmečiais maitino Lietuvą vadinamąja "lenkų kultūra" ir taip, kaip šitą mūsų vėliavą, visur lietuvių "krikštino" nutautinimo vandeniu.

Nuotaika kaito. Miniai pagėdaujant buvo viešai parodyta Lietuvos šv. Kazimiero Draugijos skyrių išgyta bažnytinė vėliava.

— Dieve, kokia graži! — šaukė balsai. Gėrėjosi meniškai atliktu darbu; paveikslų prasmingumu ir deriniu spalvų, kurios trispalviai kaspiniai saulėje vaivorykštėm sužvilgo. O vėliavoj — ant žalio ir raudono šilko du dailininko piešti paveikslai: šv. Kazimieras su šventuoju Jurgiu, po kuriais auksinė raidžių spalva sekė puslankiu tokie įrašai: "šventas Kazimierai, globok mus" ir "šventas Jurgi, melskis už mus". Visų širdžiai taip artimi, tačiau lenkams — krikščionims — svetimi ir nepriimtini žodžiai.

Šv. Kazimiero maldingai sunertos ant krūtinės rankos, rodo, glaudžia prie savo širdies pavergtą ir persekiojamą lietuvių ir visą Vilniaus kraštą ir visą Lietuvą. Ir šv. Jurgis, simboline prasme, su ietimi durias bausįjį slibiną, kuris per 19 m. iš vilniečių reikalavęs kaskart vis didesnės aukos — Marijos laiminamas — viltینگai žiūri į pergale ir tarytum skatina lietuvių drąsiau pasekti jo paties pėdom.

Žiūrėdami į vėliavą, net ir "tuteišai" aiškiai suprato kokia didelė lenkų lietuviams daroma skriauda. Tai liūdėjo dažno akys sužvilgusios ašaros.

Istorija kartojasi. Tai, ką lenkai Rytų ir Pietvakarių Lietuvoje atsiekė per "kultūrą" ir "lenkų tikėjimą", kaip jie tai vadina, prieš kelias generacijas, tą dabar jie stengiasi pritaikyti "tuteišų" kraujo broliams — esamiems lietuviams.

Tačiau lenkų administracijai niekad nebuvo lengva "kautis" su lietuviams, žinančiais kas jiems priklauso ir pažįstantiems, ko okupantas siekia.

Antra vertus, lenkai žinojo vieną lietuvių nerašytą įstatymą: — Vienas už visus — visi už vieną. Tas juos nuolatos laikydavo netikrumoje ir baimėje, kas versdavo griebtis įpatinų atsargumo priemonių. Todėl ir šia proga Gervėčių policijos nuovada pasiskubino apsidrausti "mocarstvos" interesus, atsikviesdama talkon Salų ir Varnėnų nuovadų policiją.

## IV

Kitos išeities gervėtiškams nebeliko — kaip tik savo bažnytinę vėliavą neštis kartu į Vilniaus kalvarijas ir Vilniuje jai užtikrinti globą.

Visi sueina į bažnyčią trumpam susikaupimui.

Lietuvio garbė pažeista. Lenkų aro nagai jam jau daug kartų sukruvino širdį. Ir teisingumas per metų virtinę seniai sumindžiotas žandarų kojoms, tačiau žmogaus siela laisva nuo pančių ir retežių kylo aukštyn prie Visagalio sosto širdingai maldai, tenai paguodos ir stiprybės sau ieškodama.

Ir taip Gervėčių bažnyčios varpams skambant ir lūpose su giesme: — Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė... — lietuvių maldininkų procesija pajuda Vilniaus link.

## V

Antroji gausi lietuvių grupė rytojaus dieną iš Salų geležinkelio stoties per Gudagojų išvažiuo į Vilnių traukiniu.

Jau eilę kartų su procesija buvau keliavęs pėsčias. Esu patyręs piligrimo išpūdžius. Pažinęs nuotaikas ir nuovargį bei ilgo kelio visokeriopus sunkumus ir vasaros kaitrios dienos pakelės našta — dabar plieninio žirgo nešamas stebiu pro vagono langą apylinkių vaizdus. Jie greitai keičiasi. Šuoliais prabėga traukinys lygiais laukais; miškingom aukštumom ir vingiais sukasi, pralėkdamas pro kaimus, miestelius ir išsibarsčiusius viensėdžius, apaugusius klevais, kaštanais ir šimtamečiomis liepom, kurios gimtas sodybas jau ilgus metus nuo audringų vėjų saugo, o dabar atokaitoj saulutės snaudžia. Namai berželiais išdabinti. Tenai, jaučiu, dabar yra ramu ir gera. Tai artėjančių sekminių švenčių nuotaikos žaliajam Vilniaus krašto kaime.

Tos nuotaikos pagauna ir traukinio važiuojančius. Pro pravirą langą iš kelinto vagono pasigirsta dainos garsai: — Į kovą, į kovą visi, kas tik gali, nežiūrint į skaičių baltųjų arų... kuriems spontaniškai ir mūsų vagono važiuojantieji lietuviai pritaria posmu: — ... Į Vilnių, į Vilnių, tą mylimą šalį, prie Gedimino, prie brolių savų...

Dainuoti šią dainą okupantas buvo uždraudęs, bet kas gi dabar paiso, kai traukinio keleivių didžioji dauguma yra lietuviai. Net ir "tuteišai", pavieniui važiuoją, suėjo pasiklausyti lietuviškų dainų. Jie yra mūsų tautos ankstyvoji auka, nuskynusi "lenkų kultūros" vaisių laike pagonių "krikšto" bei vėlyvesnio jų "švietimo". Nors ir užmiršę lietuvių kalbą, dar jaučia širdyje jai pagarbą ir meilę.

Šią paslaptį, kodėl "tuteišai", kaip ir lietuviai, vienodai myli Lietuvą, manau, lengvai atskleisti ir aptarimą pasakyti gali mūsų atgimimo dainius savuoju teigimu: — ... Neveltui bočiai taip narsiai gynė, neveltui dainiai plačiai išgyrė...

O štai jau ir Ašmenėlė, maža stotelė, tačiau lenkų "pakrikštyta" kaip didelė: "Murowa Oszmiana", kurioje vėliau II-jo Pasaulinio karo metu lenkų "Armija krajowa" (kur rado vietą?!), iš pasalų užpuolusi (kas tinka lenko būdu!), išžudė kelias dešimtis vietinės rinktinės baltųjų karių.

(Bus daugiau)

